

Opgang, 4 mei 2025

Teksten

1 – Pete Seeger (1919-2014), Joe Hickerson (1935): “Sag mir wo die Blumen sind” (Marlene Dietrich)

Pete Seeger schreef de eerste drie coupletten op basis van een Kozakken volksliedje, later vulde Joe Hickerson het lied aan en liet aan het eind het eerste couplet terugkomen. Marie Magdalene (Marlene) Dietrich (1901-1992) zong het oorspronkelijk in het Engels geschreven protestlied voor het eerst tijdens een galadiner van Unesco in Düsseldorf in 1962; vele andere musici hebben dit lied ook vertolkt.

De symboliek van de bloemen behelst onder meer de vergankelijkheid van schoonheid en onschuld; het beeld van bloemen die verwelken of verdwijnen weerspiegelt de verschrikkingen van de oorlog. Maar bloemen staan ook voor de natuur, en daarmee voor vrede en harmonie. In een wereld van oorlog en conflicten valt de natuur vaak als eerste ten offer aan dat geweld.

Sag mir, wo die Blumen sind,
wo sind sie geblieben?
Sag mir, wo die Blumen sind,
was ist gescheh'n?
Sag mir, wo die Blumen sind.
Mädchen pflückten sie geschwind.
Wann wird man je versteh'n?
Wann wird man je versteh'n?

Sag mir, wo die Mädchen sind,
wo sind sie geblieben?
Sag mir, wo die Mädchen sind,
was ist gescheh'n?
Sag mir, wo die Mädchen sind.
Männer nahmen sie geschwind.
Wann wird man je versteh'n?
Wann wird man je versteh'n?

Sag mir, wo die Männer sind,
wo sind sie geblieben?
Sag mir, wo die Männer sind,
was ist gescheh'n?
Sag mir, wo die Männer sind.
Zogen fort, der Krieg beginnt.
Wann wird man je versteh'n?
Wann wird man je versteh'n?

Sag, wo die Soldaten sind,
wo sind sie geblieben?
Sag, wo die Soldaten sind,
was ist gescheh'n?
Sag, wo die Soldaten sind.
Über Gräbern weht der Wind.
Wann wird man je versteh'n?
Wann wird man je versteh'n?

Zeg me, waar de bloemen zijn,
waar zijn ze gebleven?
Zeg me, waar de bloemen zijn,
wat is er gebeurd?
Zeg me, waar de bloemen zijn.
Meisjes plukten ze vlug.
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?

Zeg me, waar de meisjes zijn,
waar zijn ze gebleven?
Zeg me, waar de meisjes zijn,
wat is er gebeurd?
Zeg me, waar de meisjes zijn.
Ze pakten vlug een man.
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?

Zeg me, waar de mannen zijn,
waar zijn ze gebleven?
Zeg me, waar de mannen zijn,
wat is er gebeurd?
Zeg me, waar de mannen zijn.
Trokken weg, de oorlog begon.
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?

Zeg waar de soldaten zijn,
waar zijn ze gebleven?
Zeg waar de soldaten zijn,
Wat is er gebeurd?
Zeg waar de soldaten zijn.
Over graven waait de wind.
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?

Pagina 2

Sag mir, wo die Gräber sind,
wo sind sie geblieben?
Sag mir, wo die Gräber sind,
was ist gescheh'n?
Sag mir, wo die Gräber sind.
Blumen blüh'n im Sommerwind.
Wann wird man je versteh'n?
Wann wird man je versteh'n?

Sag mir, wo die Blumen sind,
wo sind sie geblieben?
Sag mir, wo die Blumen sind,
was ist gescheh'n?
Sag mir, wo die Blumen sind.
Mädchen pflückten sie geschwind.
Wann wird man je versteh'n?
Wann wird man je versteh'n?

Zeg me, waar de graven zijn,
waar zijn ze gebleven?
Zeg me, waar de graven zijn,
wat is er gebeurd?
Zeg me, waar de graven zijn.
Bloemen hebben verdriet in de zomerwind.
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?

Zeg me, waar de bloemen zijn,
waar zijn ze gebleven?
Zeg me, waar de bloemen zijn,
wat is er gebeurd?
Zeg me, waar de bloemen zijn.
Meisjes plukten ze vlug.
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?
Wanneer zal men dat ooit begrijpen?

2 – Bob Zimmerman (1948): “Summer 1945”, uit de soundtrack van de film Süskind (Janine Jansen, viool)

Süskind is een Nederlandse oorlogsfilm van Rudolf van den Berg uit 2012, gebaseerd op het waargebeurde verhaal rondom Walter Süskind. Süskind werd in 1942 lid van de Joodse Raad, om zo gevrijwaard te worden van deportatie. Hij werd beheerder van de Hollandsche Schouwburg waar Joden werden vastgehouden in afwachting van transport naar Westerbork. Süskind kreeg wroeging over zijn medewerking aan de deportaties, vooral nadat hij hoorde dat ze in Polen werden vergast. Samen met anderen, de leidster en medewerksters van de crèche aan de overkant van de Hollandsche Schouwburg, en leden van diverse verzetsgroepen, hielp hij ruim 600 kinderen uit de crèche te ontsnappen en onder te duiken, door cartotheekkaarten te verbranden en de namen uit de lijsten te verwijderen.

Hoe geweldig dit resultaat ook is, er werd een veelvoud aan kinderen en baby's alsnog gedeporteerd en vermoord. Ook vandaag de dag worden kinderen en baby's nog slachtoffer van (oorlogs)geweld: denk bijvoorbeeld aan de meer dan 20.000 kinderen die 'om veiligheidsredenen' uit Oekraïne naar Rusland zijn gedeporteerd, en de brute wijze waarop kinderen en baby's in de burgeroorlog in Sudan worden mishandeld. Het dodental in Gaza is inmiddels meer dan 50.000, waaronder zo'n 15.000 kinderen.

3 – Dirk Witte (1885-1932): “Het wijnglas” (Jean-Louis Pisuisse)

Dirk Witte schreef dit lied in 1918 na het aflopen van de 1e Wereldoorlog. Het is door de jaren heen door verschillende artiesten gezongen en nog steeds even actueel; vervang alleen Lloyd George en keizer Wilhelm door meer eigentijdse machthebbers. Ook de huidige president Trump van de Verenigde Staten beweert dat God hem bij de aanslag afgelopen zomer heeft gespaard, zodat hij zijn zegenbrengend werk kan uitvoeren.

's Avonds lezen w'in de kranten
hoe het ging die dag aan 't front,
zoveel honderd weer gevallen,
zoveel duizend weer gewond.
Zoveel kind'ren zonder vader,
zoveel moeders zonder kind ...
En we vragen wanneer eens toch
dat gemoord een einde vindt ...

Maar des morgens - welk een vreugde -
lezen w'in het ochtendblad
dat er een banket geweest is
in de een of and're stad,
waar Lloyd George heeft gedronken
op het welzijn van z'n land,
waar de oorlog werd gewonnen
met het wijnglas in de hand!

Vervolg op pagina 3

Pagina 3

's Avonds lezen w'in de kranten:
weer een boot getorpedeerd,
zoveel mensen uitgevaren,
zoveel maar teruggekeerd.
Zoveel tonnen graan verloren,
zoveel monden zonder brood,
zoveel vrouwen, zoveel kind'ren
dichter bij de hongerdood ...

Elke dag brengt nieuwe ellende,
nieuwe armoe, nieuwe rouw,
elke dag krijgt ons vertrouwen
in de mensen weer een knauw.
Angstig vragen we hoe lang nog
deze oorlogswaanzin duurt,
welke afgezant des duivels
deze wereld toch bestuurt ...

Maar des morgens - welk een vreugde -
lezen w'in het ochtendblad
van een rijk en deftig feestmaal
in de een of and're stad,
waar de "Kaiser" heeft gedronken
op z'n uitgehongerd land,
en de "Alten Gott" geprezen
met het wijnglas in de hand!

Ernstig gaan de diplomaten
naar hun feestmaal en banket,
Satan heeft aan 't hoofd der tafel
zich als schenker neergezet.
En hij vult daar met grijnslach
telkenmale tot de rand
met het rode bloed der volk'ren
't willig wijnglas in hun hand!

4 – Rob Goorhuis (1948): “Requiem voor de mens”, deel 1 (Koninklijke Militaire Kapel Johan Willem Friso; Nederlands Studentenkoor)

Dit vierdelig werk voor koor en harmonie- of fanfareorkest van componist Rob Goorhuis, waarvan hier het eerste deel klinkt, werd in 2001 geschreven in opdracht van Stichting “De Inrichting” te Wijk bij Duurstede op teksten van André van Zwieten. Rob Goorhuis is ook de componist van de fanfaremuziek die jaarlijks klinkt bij de Dodenherdenking op de Dam in Amsterdam.

In het werk wordt uitdrukking gegeven aan gevoelens en emoties, die verbonden zijn met oorlogen en vredesmissies. Het lijden en de gruwelijkheden van zowel de twee wereldoorlogen als van Cambodja en Srebrenica zijn verklankt in vier staties.

De tekst van de brief van deel 1 plaatst ons midden in een wanhopige situatie. We zoeken contact met de buitenwereld, willen ons verhaal kwijt en onze angst delen. Ons ik heeft verschillende kanten, vandaar dat de mannen en vrouwenstemmen afwisselend zingen.

Vriend, van al mijn maten ben ik nog over.
Gisteren hebben ze de laatste van mijn lichtung weggehaald.
Het was geen slaapmaat van mij, maar wie gun je eigenlijk de dood, ver van huis, het lichaam
opengesloten in de modder?
Wanneer ben ik aan de beurt?

Soms verlang ik naar die ontploffing, dat bevrijdende schot in mijn lijf.
Ik wacht op het einde van de oorlog in mijn hoofd gevangene als ik ben geworden van mijn vaderland
voor wie ik heet te strijden.
Ik weet niet eens meer waarvoor ik vecht, of voor wie.
Mijn vechten is niet meer dan de ander overleven, op bevel.

Vertel mijn moeder niet dat ik nog leef.
Vertel haar niet wat ik jou vertel; ze zou het niet begrijpen, het zou haar einde zijn.
Niets in mij is nog het kind dat ik ooit was.
Ben ik voorgoed verloren voor dat vorig leven?
De oorlogskoofts zuigt mij naar het front.
En als ik daar ben, ben ik een ander, een beest met hersens, gespannen en alert.
Ik zie de doden niet, opgestapeld op de karren, die gaan waar ik vandaan kwam.

En aangekomen zie ik nieuwe gaten in de grond, de aarde is geslagen door de bommen.
Vaag herken ik nog de plek waar ik gisteren was, het gat in de grond.
Alsof ik mijn ouderlijk huis terug zie.

Vriend, ik heb er vrede mee een mens te zijn geweest zonder zijn sporen achter te laten in een
bestaan van liefde en vriendschap.
Mijn heengaan zal massaal zijn, anoniem en grijs als de modder en mijn uniform.
Op een plek waar niemand leven wil.

Vervolg op pagina

5 – Eleonora Fagan (Billie Holliday) (1915-1959): “Strange fruit” (Billie Holliday)

Racisme is een van de wortels van oorlog, onderdrukking, deportatie, opsluiting en genocide. In de 2e wereldoorlog waren de slachtoffers Joden, zigeuners, Sinti. In China worden Oeigoeren systematisch in kampen opgesloten voor heropvoeding en dwangarbeid. In het midden-Oosten was en is nog steeds sprake van genocide, evenals eind jaren '90 in Rwanda.

“Strange fruit” (oorspronkelijk “Bitter fruit”) werd geschreven door Abel Meeropol (onder het pseudoniem Lewis Allen), een onderwijzer uit The Bronx, naar aanleiding van een van de lynchpartijen, uitwassen van de onderdrukking van de zwarte Amerikaanse bevolking, vooral in het zuiden van de Verenigde Staten. Hij was waarschijnlijk geïnspireerd door een foto van de lynchpartij op Thomas Shipp en Abram Smith, in 1930 in Marion, Indiana.

Billie Holliday zong dit lied voor het eerst in 1939, en is dat tot haar dood in 1959 in al haar optredens blijven doen.

Southern trees bear a strange fruit,
blood on the leaves and blood at the root,
black bodies swinging in the Southern breeze,
strange fruit hanging from the poplar trees.

Zuidelijke bomen dragen vreemde vruchten,
bloed op de bladeren en bloed aan de wortels,
zwarte lichamen bungelen in de zuidenwind,
vreemd fruit hangend aan de populieren.

Pastoral scene of the gallant South,
the bulging eyes and the twisted mouth,

scent of magnolia, sweet and fresh,
then the sudden smell of burning flesh!

Een pastoraal tafereel in het galante Zuiden, de
uitpuilende ogen en de verwrongen mond,
de magnoliageur, zoet en fris,
en dan de plotse geur van brandend vlees!

Here is a fruit for the crows to pluck,
for the rain to gather, for the wind to suck,
for the sun to rot, for the trees to drop,
here is a strange and bitter crop.

Hier zijn de vruchten die de kraaien plukken,
die de regen oogst, waar de wind aan zuigt,
die de zon laat rotten, die de bomen laten vallen,
hier is een vreemde en bittere oogst.

6 – Anoniem: “Kol nidre” (Cantor Rachel Goldman)

“Kol nidre” (alle geloften) is het gebed dat in de Joodse synagoge op de vooravond van Grote Verzoendag (Jom Kipoer) driemaal wordt gezongen. De eerste maal fluisterend, de laatste maal zeer luid. Grote Verzoendag is het belangrijkste Joodse feest, en is gebaseerd op de tekst van Leviticus 16:29-30, die zegt:

Dit is voor u een eeuwige verordening: u moet in de zevende maand, op de tiende dag van de maand, uzelf verootmoedigen en geen enkel werk doen, de ingezetene niet, en de vreemdeling die in uw midden verblijft, evenmin. Want op deze dag wordt voor u verzoening gedaan om u te reinigen. Van al uw zonden wordt u voor het aangezicht van de Heere gereinigd.

De Hogepriester mocht op deze dag het Heilige der Heiligen in de tempel betreden.

In de verklaring, die geen gebed is, wordt spijt betuigd over de verkeerde daden die mensen in het voorgaande jaar hebben gedaan, de zonden ten aanzien van de Schepper. In het begin van de 12e eeuw veranderde de oorspronkelijke zin "van de laatste verzoendag tot deze dag" in "van deze Verzoendag tot de volgende", dus niet terugziend op de zonden maar vooruitblikkend op verplichtingen die je mogelijk niet zou kunnen vervullen of zou kunnen vergeten om waar te nemen gedurende het komende jaar.

Alle Geloften.

Wij hebben spijt van alle afspraken, overeenkomsten, geloften en vervloekingen, die we hebben gezworen en hebben toegewijd en hebben verboden.

Wij hebben spijt van alle afspraken, overeenkomsten, geloften en vervloekingen, die we hebben gezworen en hebben toegewijd en hebben verboden.

Wij hebben spijt van alle afspraken, overeenkomsten, geloften en vervloekingen, die we hebben gezworen en hebben toegewijd en hebben verboden.

Van deze Verzoendag tot de volgende Verzoendag, moge het ons ten goede komen – met betrekking tot hen allen, we betreuren ze voortaan.

Ze worden allemaal toegestaan, verlaten, geannuleerd, ongeldig en leeg, zonder kracht en zonder te staan.

Onze geloften zullen geen geldige geloften zijn; onze verboden zijn geen geldige verboden en onze eden zullen geen geldige eden zijn.